

Av INGELA HOFSTEN
Illustration EMMA HANQUIST

När talet låser sig

(ibland)

Hemma pratar
barnet glatt. På andra
ställen kommer inte
ett ljud över läpparna.
Tillståndet kallas
selektiv mutism.
Men med lugn och
tålamod går det att få
barnet att börja tala.

VI

KAN KALLA HENNE LISA. Hon hade just fyllt tre då hon skolades in på förskolan. De första dagarna tänkte förskolläraren Alleny Aguilar och hennes kolleger "blyg", när de märkte att Lisa inte pratade med vare sig dem eller de andra barnen.

Men när Lisa fortfarande efter några veckor inte hade sagt ett ord – och inte ens gick att få ögonkontakt med – bad de kommunens konsultativa stödteam göra en observation av barnet.

Specialpedagogen Lena Holmberg såg samma sak som personalen på förskolan. Samtidigt hade föräldrarna berättat att deras dotter både pratade och sjöng där hemma. De kunde också ge exempel som visade att hennes språk var välutvecklat.

– Däremot kunde de berätta att liknande problem funnits i familjen tidigare, säger Lena Holmberg.

Hon tolkade det hela som ett tydligt exempel på *selektiv mutism*, ett ångestrelaterat tillstånd som yttrar sig just så:

ett barn är helt stumt i vissa situationer, trots att det har talförmåga.

SELEKTIV MUTISM ÄR besläktat med social fobi, och drabbar barn. Vanligen uppträder det i 2–4-årsåldern, ofta i samband med att barnen hamnar i nya situationer eller sammanhang, berättar Zhiwar Naemiakbar, logoped som har inriktat sig på barn med denna diagnos. Men många gånger dröjer diagnosen, eftersom tillståndet inte sällan misstas för blygsel och att både föräldrar och pedagoger tror att problemet ska "växa bort".

Enligt Zhiwar Naemiakbar är det olyckligt, för även om den selektiva mutismen växer bort, är risken stor att problemen uppstår igen, senare, om

man inte tar itu med dem i tidig ålder.

Specialpedagogen Lena Holmberg är inne på samma linje:

– Förr lät man nog sådana här barn sitta tysta. Men i dag är det ju mycket större fokus på det verbala, både i skolan och arbetslivet. Jag tror att barn med selektiv mutism som inte har fått hjälp riskerar att bli så kallade hemmasittare i tonåren, säger hon.

HUR MÅNGA BARN som drabbas är svårt att säga – i en svensk studie från 1997 uppskattades förekomsten av selektiv mutism hos barn i Sverige till 0,18 procent. Andra studier pekar mot 2–3 procent, berättar Zhiwar Naemiakbar.

– Men jag tror det kan vara ännu fler, eftersom diagnosen inte är så känd, och ibland blandas ihop med autism.

Den statistik som finns visar att selektiv mutism är något vanligare bland flickor.

– Min teori är att det helt enkelt beror på att det finns en annan förväntan på flickor än på pojkar, säger han.

Han menar att många vuxna omedvetet har en större förväntan på att flickor ska ha större förmåga till såväl social interaktion som verbal kommunikation, och att detta i sig kan leda till en läsning hos en del flickor. →

Tecken på selektiv mutism:

- × Barnet är helt tyst i vissa sociala situationer, men talar i andra sammanhang.
- × Barnet säger inte ens till då hen har uppenbara behov.
- × Även om barnet pratar enbart med barn, eller enbart med vuxna, kan det handla om selektiv mutism.

Helt plösligt kan
talet flyga iväg,
utan att vare sig
barn eller vuxen
vill det.

